

A parcella

Albert Camus írta az ötvenhatos forradalom első évfordulóján: „Nehéz minékünk méltónak lenni ennyi áldozatra. De meg kell kísérelnünk, feledve vitáinkat, revideálva tévedéseinket, megsokszorozva erőfeszítéseinket, szolidaritásunkat egy végre egyesülő Európában”. Camus nem érthette meg, de az egyesülő Európa gondolata felmerült, és pedig nyilván nem véletlenül akkor, amikor azok a bizonyos áldozatok megkapták a maguk méltó végtisztségét.

A 301-es parcella lakóiról van szó.

Ezekről a „lakókról” szól — ezúttal nemcsak a főbokról, hanem a közrendűekről is — az a *Halottaink* című kis ketős kötet, amely tanulmányokban és versekben, interjúkban és elemzésekben, s végül néhány tucat halálbamentnek személyes bemutatásával emlékezik ötvenhat előzményeire, magukra az eseményekre, s végül a megtorlásra. A kiadvány egyszer megjelent már szamizdatként két esztendeje; most a *Katalizátor* iroda bolti árusításra is kinyomtatatta. Így lehetséges, hogy találni a kötetben olyan írást, amely 82-es, vagy 83-as keltezésű (**Eörsi Istváné** és **Köszeg Ferencé**) nyilván még a huszonötödik évfordulóra készült — ám változatlanul érvényes.

Ugyancsak nyolcvanhármas *Kis János* filozófus tanulmánya — a kötet legigényesebb írása —, amely logikus érvekkel bizonyítja be, hogy a szó

klasszikus értelmében már 1953-ban sem létezett elkülönülő Nagy Imre-frakció (Nagy a politikai vezetőségen belül akarta megvívni a maga harcát a demokratizálásért), még kevésbé volt szervezett csoportja 1956-ban, amikor a magyar miniszterelnök csaknem szakított *Gimes Miklóssal*, anynyira felháborította, hogy az egy jobban kiépített szervezet gondolatával állt elő. „56 tavaszáig laza baráti kapcsolatok voltak elegendőek ahhoz, hogy a Nagy Imre csoport az ellenzéki mozgalom középpontja lehessen” — írja. Továbbá: „1956. október 23-án sem politikai követelése, sem szervezeti eszközei nem tették képessé Nagy Imre körét, hogy irányítsa az egyetlen elhatározott tüntést. A szervezeti lemaradást soha többé nem sikerült behoznia... Politikai programjukkal végül is felzárkóznak a tömegekhez Nagy Imréék; tragédiájuk — talán az egész forradalomé —, hogy későn.” A boldogult emlékezetű Fehér Könyvnek — és magának a pernek — azt az állítását cáfolja a tanulmány egésze, hogy Nagy Imre és csoportja előre megfontoltan a hatalom megragadására törekedett.

A hatalom megragadására az ifjúság és a munkásság törekedett (a miniszterelnök jó ideig csak kullogott az események után), ezért logikus folytatása a kötetnek, hogy azokról ír, akik e törekvés során életükkel fizettek. A parcella lakóiról. Ezért közli az 1956 decembere és 1961 decembere kö-

zött kivégzett politikai foglyok betűrendes listáját, kezdve *Alapi László* gépkocsikísérő, *Andi József* honvédszászlós és *Angyal István* építésvezető nevével, s befejezve *Zádor László* csillésével, *Zrinyi János* segédmunkásével és *Zsigmond László* MÁV-alkalmazottal.

És éppen ez a kötet legmeghatóbb része. Ezek a nyolcvanas évek elején összegyűjtött sete-suta hozzátartozói visszaemlékezések (néhányik versbe szedve), börtönből küldött vécépapírlevél facsimilé, gyűrőtten megőrzött okmányok, visszamaradt dokumentumok. Az egyikben, egy tizenéves fiúében a *Rákosi Mátyás Iparitanulói Intézet* értesíti a szülőket, hogy gyermekük az intézeti verseny döntőjében második helyezést ért el. A másikban egy családi amatőr-fotó helyettesíti a jellemzést — de beszámol a kötet olyan elitéltről is, aki történetesen nyilas párttag volt. Visszajáról ezzel is önnön hitelét erősíti.

Mert bizonyára igaz, hogy a felkelésben részt vettek antidemokratikus elemek is: minden forradalomnak van csöcseléke. De nem ez a jellemző, és a *Halottaink* kötet (amelyet szerkesztőként *Balassa János*, *Gehér József*, *Kurdi Zoltán*, *Mécs Imre*, *Modor Ádám*, *Moldován László* és *Rózsa Gábor* jegyezték), tehát e kettős kötet éppen azt mutatja be, ami jellemző: hogy ötvenhat mindezekelőtt a tömegek elégedetlenségének megmozdulása volt.

Lukácsy András